

PRE REGISTRATION EXAMINATIONS 2024
Uganda Certificate of Education
KISWAHILI
Karatasi ya Kwanza
Insha na Ufupisho
Saa mbili

MAAGIZO KWA WATAHINIWA:

- Karatasi hii ina sehemu :**mbili**: **A** na **B**
- Jibu maswali **mawili** kwa ujumla.
- Katika sehemu **A**, kuna maswali mawili. Chagua swali moja.
- Sehemu **B** ni ya **lazima**.
- Majibu yote yaandikwe kwenye karatasi uliyopewa.
- Swali la ziada halitasahihishwa.

SEHEMU A
UTUNZI WA INSHA

Ama

1. Wewe ni mwanafunzi wa kidato cha Nne mwaka huu wa 2024. Njaa imekuwa tatizo sugu katika jamii yako. Umeombwa na mwalimu mkuu utoe hotuba kuhusu mikakati ifaayo kufuatwa kuimarisha ukuzaji wa chakula cha kutosha nchini ili kuondoa tatizo la njaa. Andika hotuba yako.

Au

2. Ugonjwa wa kipindupindu ni hatari sana kwa maisha ya binadamu. Watu wengi wanapoteza maisha yao kwa kuishi katika mazingira machafu. Toa ushauri utakaowapa wanafunzi wenzako ili wajikinge na ugonjwa huu hatari.

SEHEMU B
UFUPISHO

3. Kwa kutumia maneno themanini (80), eleza manufaa ya simu tamba na matatizo yanayoletwa na matumizi ya simu tamba.

Maendeleo ya kiteknolojia duniani yamepiga hatua kubwa katika siku za hivi karibuni. Teknolojia hii imepelekea kuvumbuliwa kwa simu ambazo siku hizi hujulikana kwa

majina mbalimbali: simu tamba, kiungambali, rununu au simu sogezi. Kifaa hiki humwezesha aliye nacho kuwasiliana na yeyote atakaye popote duniani.

Kwa njia nyingi, simu hizi zimerahisisha maisha ya watu wengi hasa wanabiashara ambao huchukua muda mfupi siku hizi kufanya kazi yao. Penye dharura kama ugonjwa, wizi au ajali, nambari maalumu kwa huduma hizo ambazo hutumiwa bila malipo zipo na unaweza kuwasiliana kuokoa maisha ama ukawaita askari wafike kwa sababu ile.

Siku hizi, mtu anaweza kutumiwa ujumbe, kutoka kwa mtandao wa wavuti moja kwa moja, na mtu asiye na simu tamba. Vilevile, simu tamba ina sifa nyingine ambazo huwasaidia watu wengi. Kwanza, ina kikokotoo ambacho husaidia katika masuala ya kitarakimu: kalenda ambayo husaidia watu kupanga siku zao vizuri kando na kuwa simu hiyo inaweza kutayarishwa kwa namna ambavyo inaweza kumkumbusha mtu kuhusu matukio muhimu anayotazamia.

Rununu za hivi karibuni zinaonyesha jinsi teknolojia hii ilivyokwenda mbali. Ingawa nyingine ni za bei ghali isiyoweza kufikika kwa walala hoi, simu hizi zinaonyesha picha ya mtu anayekupigia simu katika simu inayopokea. Tasisahau kuwa siku hizi mtu anaweza kujua pesa anazohitajika kulipa kwa huduma kama nguvu za umeme na nyingine kupitia ujumbe wa rununu.

Utafiti uliofanywa hivi karibuni unaonyesha kuwa kiungambali inatumiwa takribani na watu wa kila umri sasa kwa mahitaji mbalimbali. Utafiti huo pia unaonyesha kuwa wanawake hutumia kifaa hiki zaidi ya wanaume kote duniani.

Hata hivyo, hakuna kizuri kisicho na doa. Madereve huendesha magari huku wakizungumza kwa simu tamba. Hili husababisha ajali. Wananchi pia wanaotembeza miguu huku wakizunguma kwa simu tamba huwaletae kugongwa barabarani.

Kifaa hiki kimewafanya watu kuzungumza bila adabu hadharani. Wengine huzungumza kwa sauti ya juu katika maeneo ambayo hayafai kutumiwa kama benkini, hospitalini kwenye wodi na hata darasani. Teknolojia hii imeleta usambazaji wa picha chafu za uchi wa watu mitandaoni. Simu tamba imeleta suitofahamu katika jamii. Wanandoa hupata migogoro baina yao na kisa ni simu tamba.

Simu tamba pia zina madhara ya kiafya. Simu hizi huwa namiale hatari inayoweza kumwathiri mtu anapoitumia kwa muda mrefu. Huharibu masikio ya mtumiaji, huathiri ukuaji wa mifupa na ubongo wa mtumiaji. Ni bora tutumie simu tamba kwa uangalifu.

MWISHO